

## ÖSSZMŰVÉSZET ÉS KÖZÖNSÉGIGÉNY



*„A zene mindenkié! De hogyan tehetjük azzá?” – Kodály írta le e sorokat, amikor látta, hogy a zene, a muzsikálás egyre kevésbé jutott el a közösségekhez, mindennapjaik életét átszöve. Kodály ezért pedagógiai–nevelési program, koncepció kidolgozásába kezdett, nemzeti ügyé tette a zenei nevelés kérdését. A „Kodály módszer” megnevezés helyett inkább a „Kodály koncepció”-t érdemes használni. A zene az emberré nevelés nélkülözhetetlen eszköze, s az emberek felé érték- és élmény központúan kell azt közvetíteni a társadalmi élet számos területén, így a médián keresztül is. Ahogy már akkor, – a kodályi századfordulón – a zenét aktívan befogadók helyett a passzív érdeklődők rétege egyre sokasodott, úgy az ma is hasonló, vagy talán még rosszabb is a helyzet korunkban.*

*A zenéről való komplex gondolkodás megújítása – így Kodály koncepciója is – azonban, és tehát elsősorban nem zenei-szakmai, hanem inkább „társadalmi szempontból is elodázhatalanná és szükségessé” (Dolinszky, 2007) vált, kérdés volt, ahogyan ezt ma is elmondhatjuk. Kodály össznépi mozgalommal kívánta a megújulást, a közösségépítést elősegíteni, mert a zenét a legjobb és leghatékonyabb közösségépítőnek tartotta. Az együtt éneklés, zenélés, sőt az együtt hallgatás a zeneművészet személyiségfejlesztő hatásaként közösségépítő erővel rendelkezik. És innen már csak kis lépés a zenehallgatás együttes, közös szeretete.*

*A zenetudomány, sőt a társadalomtudomány sem mond mást ma sem, mint amit Kodály vallott ezekről annak idején. "Széles tömegeket megszólítani képes mai*

*népopera nélkül az operajátszás múzeumma, társadalmi támogatottság híján rétegműfajjá szűkül. ....VILÁG ZENESZERZŐI! – Hozzátok létre az új Népoperát, azt a radikálisan új operaműfajt, amely egyesíti a mai musicalek népszerűségét a komolyzene iránt támasztott legmagasabb esztétikai-minőségi elvárásokkal, és ezzel Mozart, Verdi és Puccini szellemiségéhez tér vissza!" – olvashatjuk az új kor új operájának megszületéséért szóló Kesselyák Gergely karmesternek, a Bartók Plusz Operafesztivál igazgatójának kiáltványában. Továbbá ugyanitt arról is szól, hogy "A zene – szöveg – cselekmény hármas egysége tudatos dramaturgiai szerkesztést feltételez. A próza használható, mint kifejezőeszköz. A mű elejétől a végéig egy zenei-szerkezeti ív legyen, melybe szervesen illeszkednek az esetleges prózai elemek."*



144 éve született, 87 éve halt meg **gróf Klebelsberg Kuno** vallás- és közoktatásügyi miniszter.

"Az igazi műveltség fellendíti a gazdasági életet és gazdagságot teremt. Ellenben még a gazdag emberek és a társadalmak is tönkremennek igazi műveltség nélkül."

(gróf Klebelsberg Kuno)

Ezen gondolatok jegyében kért anyagi támogatást a Klebelsberg Emléktársaság a Magyar Művészeti Akadémiától a 2019. évi Klebelsberg Napok eseményeinek megrendezésére. Természetesen számítottunk arra, hogy az idei Klebelsberg Napok programjait leginkább a zene művészetet szeretőik fogják látogatni, hiszen a két naposra tervezett eseménysorozat bevezető **tudományos ülésének** is a címe **„Éneklő, zenélő, olvasó Magyarország”** volt. Maga a címválasztás inkább megvalósulás előtt álló óhaj, mint közvetlen valóság.

A „vitaindító”, nyitóelőadás, 2019. november 16-án, művészettörténeti-művészetpedagógiai kitekintés volt az esztétika, etika, az iskola és az

oktatáspolitikai meghatározó kapcsolatának kezdeteire, a művészeti nevelés személyiséget, lelket formáló erejére, Platóntól kezdve napjainkig, amelyről dr. Erdősi-Boda Katinka ügyvezető elnök tartott felvezető értekezést. Majd kötetlen hozzászólások következtek a művészetek különböző területeiről érkező közel húsz tudós, művész, szakértő részéről, tanácskozási jelleggel; a művészetfilozófia, a zenei nevelés, a média, a kultúrpolitika és a művészeti oktatás témakörének egyes kérdéseiben, különös tekintettel a zenei befogadásra, a romantikus kori zenedrámára, a korunkban születendő „népopera” kísérletre, és az olvasóvá válás, a nemzeti irodalmi örökségünk ápolására a példaképeszménykép közvetítésével. Ezen utóbbi már kimondottan a próza, az olvasóvá nevelés kérdéskörét járta körbe a társadalom erkölcsi és az individuum etikai normáinak kölcsönhatásában. Ennek során ismertetésre került a Klebelsberg Emléktársaság gondozásában a már korábban megjelent *„András a szolgálégény és az ifjú Klebelsberg gróf”* című kétkötetes könyv, illetve azt vizsgáltuk, hogy mit tanulhatott, olvashatott ki az ifjú Klebelsberg gróf az „András a szolgálégény” című ifjúkori olvasmányából.

<https://www.katolikusradio.hu/musoraink/adas/1/507989>,

<https://www.katolikusradio.hu/musoraink/adas/1/508079>

#### Interjúk a tudományos ülés előadóival

A tudományos ülést követően is az *“Összművészet és közönségigény”* gondolat jegyében folytatódtak a programok, immár sokkal szélesebb körben. Elsőként, mintegy pihentetően, „*Orgonakeringő*” címmel komolyzenei koncert hangzott el a Hubay Jenő Társaság művésztagejainak előadásában.

Ezután a Magyar Állami Operaház jóvoltából és az ezen alkalomra adott engedélyével *Wagner: „A bolygó Hollandi”* című operájának előadásából készített 138 perces film vetítése következett. A rendező Szikora János szerinti vezérelv, miszerint „Senta legfőbb erénye a rendíthetlensége. Sentában több a hit, még az okosságánál is.” Ezen gondolat a szélesebb publikumot is mélyen megérintette.

A második, november 17-i nap programjai Ókovács Szilveszter, a Magyar Állami Operaház főigazgatójának védnöksége alatt zajlottak. A délelőtti zenei és látvány matinéval indult, melynek címe *„A szép egylényegű a jóval”* /Platón/ volt. Közreműködött Legány Barnabás zongorán, műsoron szerepelt: Mozart: B-

dúr szonáta 1. tétel K.330, Beethoven: Pathetique szonáta no.8 op.13, Liszt: Chapelle de Guillaume Tell (Tell Vilmos kápolnája), Chopin: c-moll Polonaise op.40 no.2, Chopin: Nocturne op.9 no.1, Csajkovszkij: Június, Bartók: Op.14 Suite 1. tétel, 2. tétel, Gershwin: Summertime. A zene mellett a látványvilág is jelentős szerepet kapott a délelőtti programban. A nagyközönség 360°-os gömbpanorámaképes virtuális sétát tekinthetett meg az Operaházról és az Erkel Színházról hangbemondásos magyarázatokkal, illetve „kalauzolással”, mely szintén igen nagy sikert aratott.

A délután első programjaként az „összművészeti minták” témában dr. Langermann István rendhagyó filmösszeállítása és előadása következett **Operashow (Wagner zenedrámáiból)** címmel. Dr. Langermann operafilm vetítései „Az operairodalom gyöngyszemei” címmel immáron 15 éve zajlanak a Kultúrúriában. A Klebelsberg-napi program a hagyományosan vasárnap délutánként megrendezésre kerülő operafilm-vetítés különkiadása volt. Wagner operafilmjeiből a legszebb és egyúttal a „leginkább elgondolkodtató” szerelmi jeleneteket választotta ki az előadást tartó dr. Langermann István orvos saját gyűjteményéből, most is, mint mindig önzetlenül, fáradságot nem kímélve. Ráadásként dr. Erdősi Károly: „Wagner és Klebelsberg”, illetve dr. Erdősi-Boda Katinka: „A zene, mint kommunikáció – Látás és / vagy hallás, avagy gondolatok a wagneri zenedrámától a képdrámáig (zeneetika)” című előadásai hangzottak el.

Az egész szervezés során törekedtünk arra, hogy a zene és média, illetve ezek kapcsolódása kitüntetett mértékben és formában jelenjen meg, bizonyítva azt, hogy ha mindez magas minőségi színvonalon, érték közvetítésen keresztül kerül a közönség elé, akkor annak igen is élményszerű hatása van.

Az általunk választott összművészetet reprezentáló művészeti alkotások – különös tekintettel **Wagner zenedrámáira** – és **Andorka Péter zeneszerző Boszorkányvér c. kortárs magyar krimi-opera** keresztmetszetének bemutatója a fentiek jegyében került terítékre. Ez utóbbi előtt, 18 órától mintegy felvezetésként Ókovács Szilveszterrel **„Összművész”, egy intellektuális késő esti televíziós műsor margójára** címmel igen érdekes beszélgetést hallgathatott végig a zsúfolásig megtelt színházterem közönsége. A főigazgató meghívott vendégeivel együtt igencsak tartalommal telítve, s a közönség számára nagyon is szórakoztató módon avatta be a hallgatóságot a

művészetközvetítés, a művészetek befogadásának megannyi rejtelseibe. A kerekasztal meghívott vendégei között szerepelt: Keszei Bori operaénekes, Kesselyák Gergely karmester, Madarász Iván zeneszerző, zenetörténész, Szikora János rendező és Erdősi-Boda Katinka, a Klebelsberg Emléktársaság vezetője, művészetfilozófiai-zeneetikai elemző, ahogyan őt Ókovács Szilveszter bemutatta. Ami különösen üdvözlendő volt, és a közönség is nagymértékben méltányolta, hogy az este folyamán egyetlen egyszer sem hangzott el a pénz mindent meghatározó „korrumpáló” ereje. Szikora János azt emelte ki, hogy e rendetlen világunkban a rendre vágyó emberek a rendet közvetítő, láttató, arra nevelő művészeti alkotásokat szeretik. Ezt nem lehet másképpen megteremteni, mint azzal, hogy el kell rugaszkodni mind a művésztől, mind a művészeti alkotást befogadni tudó és értő embernek a hétköznapi valóságától. Ez mindkettőnek egyúttal feladat is, amennyiben a művész és közönsége boldog akar lenni teremtett világunkban. A művészetet értékelő, s értő közönség hiánya – „aki nem ismeri fel, hogy a művészet rendet teremt a szívekben és fejekben egyaránt” – a művészet és a művész elpusztulásához vezet, s azzal együtt az intellektus, az emberi érzelem kihálásához is eljutunk. Ezek hiánya pedig milyen emberi létet fog eredményezni? – tehetjük fel majd magunknak az akkor már költői kérdésé vált elmélkedésünket a szeretet nélküli, eszmények nélküli világunkban, vagy teszik fel meg nem születő unokáink ezt nekünk – gondolat jegyében folyt a polémia. Erdősi-Boda Katinka a családban történő nevelésben, a művészeteket szerető, és értő családban nevelkedő gyermekekben, a jövő generációjának megszületésében bíz, ebben látja a kitörési lehetőséget, optimistán, bár tudva, hogy Kodálynak, Klebelsbergnek, és annyi más távolba látónak is ez csak időlegesen sikerült. De aki felelősen gondolkodik a jövőért és jövőben az gyermekét ebben a rendpárti szellemiségben neveli fel családjában. Kisiklott világunkban nem hárítja át ezt a feladatot az iskolára, az iskolai oktatásra, a társadalmi lét egészére. A többiek is a gondolatokat ezen vezérfonal köré fűzték. A családban még talán megteremthetjük az ősi rendet korunk káosza ellenére is. A rend, mint megoldás óhajával zárták hozzászólásaikat az asztaltársaság résztvevői a hallgatóság épülésére. Ókovács Szilveszter és meghívott vendégei beszélgetését követően a **„Boszorkányvér”** című kortárs opera bemutatása következett.

Az alkotókat és az előadó művészeket az alábbiak foglalkoztatták: „Vajon rejtve maradhatnak-e örökre a múlt titkai? Megóvhatja-e titkolózásával apa a lányát a túlvilági hívástól, és így a falu bírójának ítéletétől, ha a lány ereiben

boszorkányvér csörgedez? Mi lett a lány nővéreivel, aki egy démon segítségével kiáltva tudott csak a Bíró kezéből „szabadulni”? Vajon sorscsapás, vagy épp a család megmenekülésének kulcsa az, hogy az ifjú Garabonciás, aki erre tévedve, kicsapongó évei után Lucával találkozva megismeri az igaz szerelmet? Rémálmainak jelentősége, nem sejtett nővérenek sorsa, apja érthetetlen elutasítása, és születésekor elhunyt édesanyja öröksége lassanként, a nem várt események sodrásában értelmet nyernek a lány számára, aki egyszerre válik nővére és az ifjú varázslótanonc felszabadulásának kulcsává. Az opera egyszerre szól hűségéről, önfeláldozásról, az igazságtalanság elleni harcról, örök etikai, emberi értékeinkről – mindezt egy népi babonás világgal átítatott, izgalmasan pergő, krimi-szerű történetben bemutatva.” (Andorka Péter)

A darab a 2017–18-as, a Miskolci Operafesztivál által kiírt „a jövő kulcsa” operairó pályázaton a legjobb magyar műként szerepelt. Alkotók: Andorka Péter (zene), Juhász Kristóf (szövegkönyv), Mátrai Diána Eszter (dramaturg).

Az operabemutatóval kapcsolatban az M5 TV csatorna interjút készített Erdősi-Boda Katinkával és Andorka Péterrel, mely megtekinthető az alábbi címen:

<https://mediaklikk.hu/video/m5-hirado-2019-11-16-i-adas/>

A „Boszorkányvér” krimi – kortárs „népopera” videó felvétele pedig az alábbi linken érhető el:

<http://www.youtube.com/user/1987apeter>

A kortárs opera-bemutató előtti beszélgetés alcíme („Egy intellektuális késő esti televíziós műsor margójára”) önmagáért beszélt. **Az összművészet, maga a művész, s művészetfilozófiája, illetve a művészetfilozófia kérdései, s maga a zeneetika – mélységében – csak rétegműsor lehet a médiában, azaz csak késő éjszakai műsoridőben kaphatott helyet.**

**Hogyan lesz így „A zene mindenkié!”, avagy a kodályi koncepció valósággá Kodály országában. Vajon milyen jövő elé nézünk, miközben sem szélesebb közönségigény, sem nagyobb médiaigény nincs ezekre. A művészetre nevelés, az ének-zenei oktatás, az olvasóvá válás a családban kellene, hogy elkezdődjön. De ott már több generációnyi idő kimaradt.**

**A két napos eseménysorozat – az „összművészet”, a zene jegyében – igen nagy sikerrel zárult, a közreműködők és szervezők nem kis örömeire,**

**bizonyítva azt, hogy a társművészetek összefogása mindig nagy élmény a közönségnek.**

---

**Dr. Erdősi-Boda Katinka** a Klebelsberg Kuno Emléktársaság ügyvezető elnöke